

1. משנה א'—בעשרה מאמרות נברא העולם.
המאמר העשירי? רוב מפרשים: "בראשית" מאמר הוא. אבל יש (אדר"נ נ"ב פרק ל"ו)
שהמאמר העשירי="ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו"

מדוע לא טוב היות האדם לבדו? מדוע נברא כיצור חברתי?

א) לטובתו, להגן עליו מפני סכנות מבחוץ. שלמה: "טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם: כי אם יפלו האחד יקים את חברו ואילו האחד שיפול ואין שני להקימו: גם אם ישכבו שנים וחס להם ולאחד איך יחס: ואם יתקפו האחד השנים יעמדו נגדו והחוט המשלש לא במהרה ינתק: " (קהלת פרק ד-ט-יב) וְ. א"כ זה ענין של vulnerability אם אין לא אחר עמו.
ב) הכתב והקבלה על "ויאמר אלקים יהי אור", "וירא אלקים את האור כי טוב". פירוש: רצה הא-ל ליצור אור, והוציא רצונו לפועל כי הוא טוב ומידת הטוב היא להטיב לאחרים. וגם בקבלה: חסד וגבורה... ממילא: לא טוב היות האדם לבדו" פירוש: אם הוא לבד אי אפשר לו להיות טוב, שאין מי שיוכל להטיב לו/לה.

2. שם: להפרע מן הרשעים וכו'. ועיין באדר"נ פרק ל"א—העושה מצוה אחת, משמר שבת אחת, מקיים נפש אחת. דהיינו: קלקול העולם או תיקונו הוא ענין מוסרי ולא רק אקולוגי... גם שם: "קול דמי אחיך" ל' רבים, שכל הדורות וכו'

2. משנה לסוף הפרק, "שבעה דברים בגולם... ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי". "לא שמעתי" פירוש: אינני יודע. הערתי לרש"י לענין אספקלריא המאירה ביבמות דף מ"ט: "נסתכלו באספקלריא שאין מאירה - וכסבורים לראות ולא ראו ומשה נסתכל באספקלריא המאירה וידע שלא ראהו בפניו".

תמוז י"ג, תשנ"ט

אבות, פרק חמישי, משנה א'

בעשרה מאמרות נברא העולם וכו'. עי' רש"י וכן בשאר הראשונים, שאמנם יש רק תשעה מאמרות, דהיינו "ויאמר", בין בראשית ל"ויכלו", אבל המשנה כוללת גם "בראשית" תוך מנין עשרה המאמרות. וז"ל הגמ' ב"ר"ה לב ע"א--"רבי יוחנן אמר: כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם. הי נינהו - ויאמר - (ויאמר) דבראשית תשעה הוו! - בראשית נמי מאמר הוא, דכתיב (תהלים לג) בדבר ה' שמים נעשו. ורש"י שם פירש--"ואע"ג דלא כתיב ביה ויאמר יהי שמים - כמאן דכתיב דמי, דבאמירה נמי איברי ולא בידים, דכתיב, בדבר ה' שמים נעשו".

אולם למרבה הפלא, משנה זו מובאה באדר"נ נוסחא ב' פרק ל"ו, ואין שם שום זכר ל"בראשית" כמאמר מן העשרה, ובמקומו--"ויאמר אלקים לא טוב היות האדם לבדו" (בראשית ב' י"ח).

מזה משמע שהממד החברתי של האנושיות אינו רק פרט אחד בהתפתחות העולם מאז יצירת האדם, אלא שזה טבוע בעצם מהות בריאת העולם, ששלילת הבדידות וחיוב היחסים בין אדם לחברו הם חלק אינטגרלי של העולם מאז יצירתו ע"י הש"ת.